

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.—

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes a n-es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Brossa.

Parla En Revenjoli. Escoltau i oireu ¡Santes y alegres!

Si, En Revenjoli ab tota s'altra gent de LA AURORA vos desitjam a tots es suscriptors, protectors i lletgadors des nostre periódic unes festes de Nadal santes i alegres, i per molts d'anys ab més alegria i manco pecat i en companyia de tota sa vostra gent! i que Deu no mos deix morir que no mos haja perdonats. Amen.

Clotellades

No hi haurá altre remey que enflocarne unes quantes an aqueys malcriats d'anticlericals, que no respecten l'Advent ni sa corema ni Festes, sino que amollen an es bram contra tot lo sant i sagrat que 's-e vé devant. Així es que no hi ha altre remey que serronarlos qualche mica i veure si'ls acalam qualche poc aquell clotell seu, tan rebel·lo an es jou suavísim del Bon Jesús i de l'Esglesia, baix del qual tan bona llaurada porien fer i guanyar el cel bil·lo bil·lo, donant es gran perhoc an En Barrufet. Pero aquells grans estrúmbols s'estimen més En Banyeta Verda que'l Bon Jesús! ¡Miserables! ¡malenats! ¡grans poques-coses! ¡Hala, idó, arrambem es cinc dits an es clotells anticlericals!

Es gran perhoc que's republicans se'n han duyt an es Consey de Guerra sobre ets assassinat republicans de Cullera.

Aquest Consey de Guerra va esser a Sueca es dies 7, 8 i 9 d'aquest més, aont feren fetxada totes ses males, perverses i canallanques arts des republicans de tot pelatge, com era d'esperar, donada s'integridat i sinceritat des Tribunals Militars, que no les menen gens de por an es revolucionaris i canalles. Es Consey de Guerra acabá ab sa sentència sobre tots es processats p'es crims aborronadors que's republicans cometeren a Cullera dia 18 de setembre. Sa sentència no's feu pública tot d'una. Segons mana es Códic de Justicia Militar, sa sentència aná tot d'una an es Capità General de Valencia per que l'aprovás si la trobava aprovadora; es Capità General l'enviá a s'Auditor de Guerra, el qual dins pocs dies doná's seu dictamen; i es Capità General llavo aprová tal sentència, i l'enviá immediatament an es Tribunal Suprem de Guerra i Marina, qu'es el qui en definitiva l'ha confirmar per que siga forta, si s'hi imposa cap pena de mort. Fins que va esser an aqueix Tribunal Suprem, tal sentència no's feu pública, dia 15 del corrent. Resulta qu'aquesta sentència imposa PENA DE MORT a sis des processats; a altres DOS *cadena perpetua*; a altres DEU, 20 anys de presili; a un altre, 15 anys; i a altres DOS, 12 anys; i además les condemnem a donar 15000 pessetes an ets hereus des *Jatge Lopez Rueda*, 6000 pessetes an ets hereus d'aquell *Habilitat*, i 3000 an ets hereus d'aquell *Esgotzi*, aquells tres digníssims funcionaris judicials que's republicans assassinaren a Cullera de sa manera més seuvatge i criminal. Es sis condemnats a mort se porren defensar devant es Tribunal Suprem de Guerra i Marina, com e-hu farán sens dúpte, i aixó retrassará una mesada s'execució de sa sentència des Consey de Guerra de Sueca per motiu d'esser ara

demunt ses Festes de Nadal, qu'aquell Tribunal Suprem no actua en causes de *pena capital*.

Es republicans, socialistes, anarquistes i demés elements revolucionaris se treuen ara es fret de peus cercant firmes per tot arreu per demanar l'indult dels condemnats. Se compren qu'ells fassen tot lo possible per conseguir tal indult, que a ells los vendria com un bunpol dins la mel per que's miserables que's presten sempre a esposar sa pell per fer sa revolució cometent es crims més horribles, tornassen cobrar coratge per fer noves provatures revolucionaries. Lo que no's comprendria, que's Govern se prestás a fer es joc i es brou bo an es revolucionaris aconsepant an el Rey s'indult d'aquells criminals de Cullera, qu'aborronaren tota Espanya ab sos seus crims horribilissims.

¡Que Deu nostro Senyor il·lumin es Tribunal Suprem de Guerra i Marina i es Govern!

II

¡Quins farsants!

E-hu son i de marca major es republicans ab so alsar tant la veu contra sa «pena de mort», fentne una bandera seua, com si sa «pena de mort» i sa República fossen incompatibles, com si República volgués dir abolicció de sa «pena de mort». I no hu vol dir ni d'un bon tros.

¿Quina República ha suprimida tal pena? Veyam! digauho, grans republicanets, quina República hi ha qu'haja suprimida sa «pena de mort»? ¿L'ha suprimida sa República de Portugal? No; allá envien a presili i maten per pa i persal, so bre tot si's tracta de monárquies que's desmandin gota. ¿Ha suprimida sa República Francesa tal pena? Tampoc; més tost l'ha restablida, perque s'opinió pública, horrorisada de tant com creixia sa criminalitat, demaná que s'aplicás sa pena de mort an as qui hu mereixien; i per aixó, ara tayen es cap i es coll an es criminals més espessesvegades que dins Espanya. I ets Estats Units ¿han suprimida sa «pena de mort»? ¡Que han d'haver suprimida! ¡es botxi n'envia de criminals a l'altre mon a forfolons!

I si demá entraven es republicans a governar l'Espanya, ¿la suprimirien an aqueixa pena? Tant com sa soa de s'ase! Bons estarien ells per suprimirla! Si fins i tot se matarien ells ab ells, com es republicans de sa Revolució francesa i de la «Commune» de París.

Pero lo més célebre d'aqueys republicans, socialistes, anarquistes i demés revolucionaris que clamen tant contra sa «pena de mort», es qu'ells no saben casi moure un peu per posar en planta ses seues idees revolucionaries que no provín d'aplicar sa «pena de mort» a tots es qui los fan nosa. De manera que no es que siguen gens inimes de sa «pena de mort», sino de que hi haja negú més qu'ells que l'apliqui, que se'n servezca. Volen ells s'esclusiva des matar! ¡Quins inimes de sa pena de mort! ¡Quins... farsants!

III

¡Sensa bandera!

Un amic nostro, vengut de Madrid no fa gapre, mos conta que va esser a sa «Sala de Conferencias» des Congrès (no li deym «Saló» perque ab bon mallorquí significa «sala petita»), i allá se topá ab una partida de caporals republicans (diputats i Senadors); i, conversant ells p'es

colzos ab tota franquesa i claredat, allá que només los sentien aqueys amics i no els país, confessaven que ses coses los van malament de tot, i que son romasos sensa bandera després des gran fracás qu'han tengut an ets Ajuntaments de Madrid, Barcelona, Valencia i demés grans ciutats. Deyen aquells caporals que sa República havia d'entrar a Espanya ab sa bandera de sa moralitat, ab s'esperansa de que ab ab sa República s'acabarien es desgavell i desorde espantós que reyna dins s'Administració pública; pero ¿com han de porer invocar es republicans sa moralitat, ¿com han de porer esser una esperansa per moralisar s'Administració pública, si son estats majoria an el Ajuntaments de Madrid, Barcelona, Valencia i altres grans ciutats; i, en lloc de moralisar i regularisar i netejar s'Administració dins aquells Ajuntaments, l'han desmoralisada, desgavellada i embrotada molt més que no hi estava abans d'encarregar-se'n ells?

I ara resulta que la gent diu: Si es republicans dins ets Ajuntaments de ses primeres ciutats d'Espanya hu han fet tant malament, tan porcament, ¿que farien si arribaven a apoderarse de s'Administració de tota Espanya, si arribaven a esser Govern?—Tenien moltíssima de raó aquells caporals republicans de sa *Sala de Conferencias* des Congrès: son romasos «sensa bandera», i sensa altres coses molt més necessaries pe'sa decencia no sols de ses persores, sino des partils polities.

Ah! I també ¡mos conta aquell amic nostre que dits caporals republicans deyen que no hi ha més remey per Espanya que sa tornada d'En Maura, com més prest millor. Sí, e-hu confessaven que no hi ha altra solució salvadora per Espanya, sino que torn En Maura i En Lacierva i demés carro-portal.

De manera que's meteixos republicans, que juraven i perjuren qu'En Maura no tornaria pujar pus, i que s'era fet impossible i incompatible ab s'opinió pública, ara confessem que no hi un tal, i que tot allo qu'ells deyen, no era més que somiar fruytes i una lladrada colossal de cans nanells.

IV

Es «cristiá» «de cuerpo entero».

Ja sabeu qui es, aquell insigne Juan Monserrat de Lluchmajor (Deu li ajut allá on es i a noltros també). ¡Vaja quin homo! Ell no mos ne sabem avenir que sia tan el diantre que's sapia enginyar per esser republicà i socialista i no sabem quantes cosetes més, un «partidari decidit de Cristo» i tot «cristiá» «de cuerpo entero». Ah idó? ¿que vos pensáveu? Pero es un «partidari» tan «decidit de Cristo» i un «cristiá» tan «de cuerpo entero», que dins sa seua escola (perque en té una d'escola l'homo) no hi vol Cristo, ni'n vol parlar de Cristo an es seus deixebles, ni molt manco dirlos una parauleta des «misteris de sa fe» de Cristo, perque l'homo es una barbaritat de práctic, no vol ocupar s'atenció des seus deixebles més que ab «sa veritat científica» i ab «coses útils per aquesta vida terrena»; i l'homo, a forsa de lletgir llibrots i llibrots, ha arribat a aclarir (¡aixó essent ell, allá ont el veys, un «partidari decidit de Cristo» i un «cristiá» «de cuerpo entero»!) que no son «vers» «científicament» ni cap cosa «útil per aqueixa vida terrena» «es misteris de sa fe» de Cristo, «es misteris que Cristo vengué an el mon per ensenyarnos, i que va dir

que's seus deixebles i amics serán es qui observin i guardin aqueys «misteris», aqueys preceptes seus, que sense observarlos i guardarlos no es possible donar passa dreita demunt la terra ni conseguir es fi per que fórem creats. ¡I ara mos surt aquest aubercoc de Lluchmajor dient que's «misteris de sa fe» de Cristo no son cap «veritat científica» ni «útils per aquesta vida terrena»! ¡Tot aixó ha aclarit En Monserrat, i va a peu!

I no sols ha aclarit que's «misteris de sa fe» de Cristo no son «vers» «científicament» ni «útils per aqueixa vida terrena», sino que pretén que totes ses escolles de s'Estat sien «neutres», aixó es, que no ensenyin cap religió, que no ensenyin sa Religió de Cristo, es «misteris de sa fe» de Cristo. Ja's sap qu'aixó de ses «escoles neutres» es una mangarrufa, una farsa d'ets inimes de Deu i de l'Esglesia. Com-e bons deixebles i missatges de sa serpent infernal, des «pare de sa mentida», d'En Barrufet, veyent que dins es pobles e-hi ha religió i fe de Deu ben fonda i arrelada, comprenen que no'ls aniria bé comensar atacant aqueixa fe directament, negantla tot dret; i per aixó l'ataquen fent revolveries, a lo traydor, mentint com l'ànima de Judes: diuen que ells no s'hi volen posar ab aixó de sa religió i de sa fe de Deu, qu'aixó es cosa de sa conciencia de cada qual, i per lo meteix que dins ses seues escolles no se'n ha de parlar ni motar, que han d'esser «neutres» ses seues escolles. Sí, p'els inimes de Deu i de l'Esglesia, com aqueix Juan Monserrat de Lluchmajor, per més que's diga «cristiá» «de cuerpo entero», ja que son «ses obres» i no ses paraules «que desempenyen es mestre»; p'ets inimes de Deu, i de l'Esglesia ja es una gran passa conseguir que ses escolles siguen «neutres», que no ensenyin cap religió, que no ensenyin sa Religió de Cristo, Deu i Homo vertader. Just ab aixó ja conseguixen una gran victoria: treure Deu de s'escola, treure Cristo de s'escola. Una volta qu'han conseguit que dins ses escolles no s'enseny sa Religió de Cristo ni sa Fe de Deu, llavò donen una altra passa: umplen es cor d'ets infants i al·lots de verí contra Deu, els empelten s'odi a totes ses coses de Deu, a tot lo que fassa olor de Religió i d'Esglesia de Deu. Ses altres religions falses poc els preocupen an ets incréduls, an es republicans, socialistes, anarquistes i demés canalla revolucionaria; se'n fan un nuu a sa coa de totes ses altres religions. Sa que'ls-e lleva es dormir, sa que'ls-e fa anar fora corda i treure foc p'es caixals, es sa Religió de Cristo, l'Esglesia Catolica; i per aixó totes ses escolles «neutres» i «layques» son altres tants de baluards i fortins contra Deu i l'Esglesia. Es una solemne mentida que sien «neutres», que no «s'afiquin ab cap religió». No s'aficarán ab sos protestants ni ab sos moros ni ab sos jueus ni ab sos adoradors des Deus falsos; ara ab sa Religió Católica ¡vaja si s'hi atiquen! ¡Si no saben fer altra cosa més qu'afircars'hi, combatentla a foc i a sanc; que si no li han fet fer uy, si no l'han esveida de rel, no es que no hi hagen posats tots es medis imaginables! Si, les vos poreu mirar d'en un en un a tots es deixebles de ses escolles «neutres», tots es qui hi han estudiat, i les veureu que son uns incréduls endimoniats, uns inimes rebiosos de l'Esglesia de Deu i de tot lo que fassa olor de Deu i de religió! Aixó son es fruyts de ses escolles «neutres», aixó es s'ensenyansa que's dona a ses escolles «neutres»; aixó son es resultats d'aqueixes escolles del dimoni. Durant sa

«setmana trágica» a Barcelona i demés poblacions catalanes, ¿sabeu quins eren es qui anaven a calar foc a ses esglésies, convents i escoles cristianes? Idò es bargantellots que eren deixebles de ses escoles «neutres» i «layques» de Barcelona i d'aquelles altres poblacions aont e-hi va haver aquella revolució infame. Sí, e-hi va haver cremadissa d'esglésies, convents i escoles cristianes per tot allà ont e-hi havia escoles com sa que fa aqueix Juan Monserrat de Lluchmajor, aqueixes escoles «neutres», vertaders gargays de Satanás, vertaders baluarts contra Deu i contra Cristó, vertaders xibius infernals aont s'anostra's jovent per ferse lluny del cel i tirarse de cap, an aquesta vida, dins sa corrupció i desgavell de tots es vicis i passions criminals, i, després de mort, dins l'infern. Això son ses escoles «neutres», això ha d'esser per forsa sa d'aqueix Monserrat de Lluchmajor, allà ont eli meteix mos fa a sebre que no hi admet Deu ni «es misteris de sa Fe», ni Cristó ni res de Relligió.

I notauho bé, que no hi ha absolutament negú dins Espanya ni fora d'Espanya que siga partidari de ses escoles «neutres» més qu'ets inimics de l'Església de Deu, més qu'ets incrèduls i renegats de sa Fe de Cristó. Just aquets volen aqueixes escoles «neutres». Ab aqueixa farsa de ses escoles «neutres» comensaven es masons francesos sa seua guerra contra Deu i el Bon Jesús. De boca deyen que volien que dins ses escoles no s'atacás sa Relligió en res ni per res; pero de cor, com e-hu ha confessat ara un des seus caporals, no volien altra cosa sino que ses escoles fossen contra Deu, contra sa Relligió de Deu, contra sa Fe de Deu. I això son, ni més ni pus, es qui dins Espanya i dins Mallorca mos venen a florir ses oreyes ab això de ses escoles «neutres», com aqueix tal per qual d'En Monserrat de Lluchmajor. ¡I vol es gran belitre que totes ses escoles de s'Estat sien «neutres», que no admetin Deu ni Cristó ni Fe ni Relligió! Pero venturosament l'Espanya no vol res d'això! Es qui hu volen son una minoria insignificant, un escabotell d'estrúmbols, brëndoles, males-ánimes, enclava-Cristos, tayanassos i males-pécóres. Espanya, se nyor «partidari decidit de Cristó», se nyor «cristià» «de cuerpo entero», vol que ses escoles sien cristianes. No, s'opinió pública espanyola no vota ab vos sobre això de ses escoles; vota contra vos i vos acaba de donar sa gran carabassa en ses darreres eleccions municipals. I no sols vo sn'ha donada Espanya de carabassa, sino fins i tot Lluchmajor. ¡Ja hu sabeu vos meteix es vots que hi tenguéreu a Lluchmajor es partidaris de ses escoles «neutres». Bé, hu sabeu que no hi váreu porer treure ni un Retgidoret de mala mort. A Lluchmajor i tot feys tant de paper com una fuya de col d'aquelles seques i arruellades que ni fins i tot es bestiar més afamegat morretja i refua, i fa bé. ¡Pobre ventrey de persona ni de bistia aont entra sa vostra nescia maleida jo «cristià» «de cuerpo entero»! jo «partidari decidit de Cristó»!

No res, per avuy ja vos bastará per caldera! Fins dissapte qui vé, si Deu ho vol i som vius!

V

Tayant claus

Això li passa an es paperot republicà de Ciutat, que mos surt dissapte fent potadetes i sabonereta contra En Canalejas; contra ses «Sufragistes», ingleses; contra ets acadèmics que no volgueren admetre per «acadèmiques» la Sra. Curie ni la [Sra. Pardo Bazán, contra la «Mare Patria» perque permet que cap fuy seu que sia estat soldat, patetca gens; contra En [Maura (això no poria faltar); contra una partida de periòdics decents de Madrid precisament perque son decents; contra es «companys» socialistes En Mari i En Bauzá; i llavò contra unes quantes «beates» que

diu es paperot que diuen que, si no plou i si hi ha poc pa, tot vé de sa falta de fe de que pateixen es trabayadors i es pobres, lo qual no hu han dit may es catòlics formals; i, si hi ha haguda cap toixarruda que hu haja dit may, ¡que la batculin! Fa llástima i riayes es paperot republicà tan mal aixemus i tan engronyat i tan nial com surt dissapte passat. Se veu que's negocis ¡li van a la biorxa i que devall cada terrós troba un calápet Fort ¡més se'n mereix! no fés de sogueu i de merdacaner d'En Barrufet!

VI

¿I s'Animalot pudent?

També va ben ala-baixa i mostiyot. Dissapte tor, alzar, una mica es darreres contra'l Rt. Vicari de [Mancor, pero senza anomenarlo.

Se veu qu'aquell canalla que per allà fa tan de Pere-Mateu, no hi pot pot consentir a haver hagut de quedar ab evidència i que ¡noltros li cantássem sa lletania que li cantárem.

Sabem de bona tinta que aqueix paperot «pudent», va mancabant ¡mancabant de suscriptors i de lletgidors, i que ja está més de mitx retut. ¡Que hu sapien aquells amics i inimics nostros que mos deyen que noltros donantli «ventim», lo que lográvem, era ferli cobrar importància i estendre'l més i més! ¡Que hu vejim si l'hem fet créixer o mancabar, si n'hi hem donada gens de ganancia o si n'hi hem llevada!

Es ver que mos insultá i mos digué es nom des porc, això sí, anant sempre ben alerta a no trevalar dins es Codic Penal; pero va acabar per ablanir sa partida i per tancar-se dins un mutisme, que, si sempre l'hagués ¡observat, no hauria adquirida sa tristíssima celebridad que's va guanyar dins Mallorca p'es sens fi d'escándols que ca moure i esplotar, senzillament per omplirse'n ses butxaques. ¡Pobre «Animalot pudent»! ¡qui l'ha vist i el veu!

VII

¿I s'«Obrer Balear»?

També va ben alís i esmús. Dissapte segueix defiant es [republicans «historics» a discutir publicament es fet d'esserse ells, es socialistes, desentesos d'aquells republicans i des «Comité» des meteixos.

Es republicans «historics» els han dit: «A una altra porta en donen ¡dos»!

Això era lo més curt.—Segueix es paperot socialista encivellant closcades a diferents republicans com el Sr. Bestart i a D. Benet Pons, an aquest p'es ses 7000 pessetes que té de sou com-e Secretari de de s'Ajuntament de Ciutat. Que segueisca s'espectable, tan entretengut, de que republicans ¡ab ¡republicans se lleuin sa pell i se treguen ets uys!

VIII

Sants socialistes.

Sí, ara n'hi ha haguts dos de socialistes de cap de brot que han aixamplats es potons, es a dir, ells meteixos els-e s'han aixamplats matantse: son es célebre caporal socialista francès Pau Lafargue i una fia des patriarca des socialistes En Carles Marx, «aplegada», feya anys, ab En Lafargue, com una cussa ab un ca. I per que se son matats? Perque ja comensaven esser empesos d'anys i a fi de que sa veyura no los embarriolás de mala manera. En tal situació, lo més natural per un «company» socialista es pegarse un

o empassolarse una tìmbola de verí. An això, a cometre tals crims mou es socialisme, sa falta de fe, s'impiedat feresta que duen empeltada es socialistes. I això fan es grans homos, ses grans figures socialistes! Per això s'«Obrer Balear», de dissapte passat i de s'altre fa un elogi colossal d'aquys dos criminals amistansats, En Lafargue i Na Marx perque han donat es bon exemple a tot lo mon de matarse per fogir de ses penes d'aqueix mon i... caure dins ses mans de Deu, Justicia Suprema i Infinita, que té's foc etern de l'Infern p'es qui moren impenitents, p'es qui surten d'aquest mon cometent un crim tan horrible com es matarse un a sí meteix i ab dret seny. ¡Això fan es «sants», des socialistes! ¡Malenats! ¡miserables! ¡Deu del cel, obriuets ets uys, que no saben que's metjenquen!

IX

Segueixen ses armonies republicanes

Es republicans aqueys dies han tornat posar de manifest que's ab solutament impossible qu'ells ab ells s'entenguen may per donar cap batalla tots plegats. En Lerroux havia fetes indicacions an es caporals de sa «Conjunció Republicana-Socialista» (Azcarate, Perez Galtós, Pau Iglesias) per emprendre una acció mancomunada contra sa politica d'En Canalejas, que troben «reaccionaria». Es de la Conjunció en principi acceptaren s'idea; fins i tot celebraren entrevistes En Lerroux i En Melquiades Alvarez, i acordaren tirar un «manifest» a tots es republicans d'Espanya per alzar bandera negra contra En Canalejas i sa seua politica. ¿Qui havia de compondre tal «manifest»? En quedá encarregat En Lerroux, que'l va escriure, i l'enviá an es «Conjuncionistes». Aqueys s'aplegaren, lletgiren es ¡«petrecol», d'En

Lerroux, i el trobaren... «femella», això es, que «no cantava», així com ells volien, i le hi varen remetre a D. Alexandre per que'l destinás a embolicar espicies o an es número 100 (¿m'enteneu?). Poreu fer contes sa rabiada que degué prendre En Lerroux ab tota sa seua «tropa» penjadora!

De manera que lo que semblava que havia de tornar unir ses principals forces republicanes, ha servit per dividirles i desunirles més i més, obrint entre uns i altres abismes més fondos d'odi i betzerri. ¡Bé mos va per aquest vent! ¡Endevant ses mormes, xisclets i matalofades ¡de voltros ab voltros, grans republicanetxos! ¡Hála, petits! ¡Ara que hi sou, assaciauvos!

X

Mangarrufes de N'Azzati

Ja sabeu que's Govern maná obrir una enquesta sobre si es des Tribunals Militars o cap altre funcionari judicial havien maltractats o torturats es presos de Cullera per que declarassen ab un sentit o ab s'altre, qu'era lo que deyen, mentint com uns noninguns, es republicans lerrouxistes i no lerrouxistes.

Uberta aquesta enquesta, se varen rebre declaracions an es presos i a tots es que tenien res que veure ab sos presos o ab sa presó aont havien estat tancats; i ¿sabeu qu'ha resultat? Que no ha aparegut en lloc cap indici de tals tortures ni maltractes de cap classe a cap d'aquells presos. Lo que sí han resultat una partida d'indícis i de proves d'ets embuys i enginys i medis incalificables de que's valia N'Azzati per dur es presos i es parents des presos a declarar tal cosa i tal altra a fi de que resultás ver que hi hagudes tals tortures i mals tractes an es presos de Cullera. Es Govern ha publicada aqueixa enquesta, aont apareix de cos present s'aliardo de N'Azzati. ¡Que'l se'n duguen a tapar de terra per que no fassa pus pudor empestadora! ¡Hála que'l se'n duguen!

DE TOTES ERBES

¡Uey republicanetxos de Sóller i de Lluchmajor!

«Sí, ara ja no parlam només p'es de Sóller, que ja están escultats i no van de brou; parlam també p'es de Lluchmajor, sobre tot per aquell tal per cual d'En Juan Monserrat (¡Deu li ajut allà ont es! ¡Amèn), que sembla que va molt discutidor i que té ganes ferm de ferse parlar des seus cabeyes. Vaja, idò, voltros tots, grans republicanetxos, tan si sou solletrics com lluchmajorers com de qualsevol altre poble, quedau defians desde ara a discutir sobre l'Inquisició. Ja vos hem enflocat un bon raig d'articles en defensa del Sant Ofici. Si voltros estau tan segurs de qu'era tan dolent, sortiu a's mig i i demostraumos que lo qu'hem dit sobre aquell Tribunal de Fe no es ver o coixetjá d'un peu o altre.

Seguiguem, idò, s'orde que comensárem fa setmanes. Vetaquí es punt qu'avuy mos toca tractar:

§. 5.

B.—Segueix lo des procediments del Sant Ofici

Fi des procès.—Imposició de sa pena.—Per dictar sa sentència, se reunia es Tribunal ab el Bisbe: l'Inquisidor més antic *relatava* sa causa, se lletgia's procès, es Fiscal demanava s'imposició de sa pena qu'havia senyalada, i es Tribunal pronunciava sentència. Llavò l'enviaven a la Suprema Inquisició per que la confirmás si era confirmadora. Si la confirmava, s'executava. Si's processat resultava innocent, sa sentència absolutoria la publicaven ab tota solemnidad per que brillás més sa seua innocència; si era cul-

pable, li aplicaven sa pena corresponent a sa seua culpabilitat, fora sa pena capital, que l'Inquisició no imposava may com-e tribunal esglesiaístic qn'era abans que civil. Si's reu resultava lleument sospitós d'heregia, havia d'abjurar *de levi*; si resultava molt sospitós, havia d'abjurar *de vehementi*. Si torna caure, era considerat com heretge. Si resultava *convict i confés* de heregia, i estava promte a abandonar-la, havia abjurar i era condemnat a presó perpetua. Si resultava que ja l'havien convençut d'heregia un'altra vegada, i ab tot i haverne demanat perdó, e-hi era tornat caure,—maldement llavò se penedís, ja era declarat *relapse* i entregat an es Bras Civil, que després de sacramental, el feya penjar.—Ara sí's resultava heretge obstinat, que no volia deixar en remey negún sa seua heregia, després d'haverli fetes tenir conferencies ad teòles de nota i haver agotats tots es medis de persuasió i de suavidad per tornar-lo an es bon camí, si no's volia donar en via neguna, era declarat heretge *contumaz*, rebel·lo, i, com a tal entregat an es Bras Civil, que li aplicava la llei, fentlo cremar.—An es reus ausents els emplantaven per que compareguessen. Si no compareixien, els escomunicaven; i si passaven un any així, ja'ls-e consideraven com heretges. An aqueys i an es morts que's provava qu'eren morts heretjes, en feyen una estatua que'ls-e representás, i la *relaxaven* an es Bras Civil, que la feya cremar com an es reus convictes d'heregia i *obstinats* (Orti i Lara, 161, 206-10; Cappa, 98-103, 124-5; P. Alvarado, ib. p. 92).

C.—Sistema penal de l'Inquisició.

Ses penes que imposava l'Inquisició no n'hi havia cap d'inventada d'ella; totes eren ses que imposaven es tribunals civils (Cuadrado, *Contín. del Disc. de Bosquet*, II, p. 84, 85), però més moderades. Sí, l'Inquisició no sols no agravà ses penes usades dins es tribunals civils d'aquell temps, sino que les moderà, les endolcí, les minvà, i duya el devant a tots ets altres tribunals en tot lo que fos suavisar la sort des reus. Veyam si tots es republicanetxos, socialistetxos, i lliberaletxos plegats son capaços de provarnos lo contrari, ab fets vers, no ab mentides.

Sa pena d'assots.—S'imposava an es bruixots, etsisadors i escaladors de ses presons del Sant Ofici. Després se reservà p'eshigams, aixos casats ab dues dones vives an es meteix temps (Cappa, p. 107).

Sa pena de galeres (remar a ses galeres o vaixells del Rey per ferles caminar com mancava's vent o per fer més via):—Ets altres tribunals imposaven aqueixa pena perpetua; l'Inquisició li llevà sa perpetuidat, i no imposava tal pena en no esser an es qui n'havien fets 23 i nopassaven des xexanta. Només la solia imposar per cinc anys (Cappa, ib.; Garcia Rodrigo, III, 127; II, 203).

Confiscació de bens. Abans d'existir l'Inquisició ja estava establida aqueixa pena p'ets heretges an es còdics civils, com se veu dins *Ordenanzas Reales*, L. VIII, tit. IV i *Siete Partidas*, Lley 1.ª, tit. III, L. 12 de *Novísima Recopilación*.

La confiscació de bens se considerava molt eficaç perque sa por de perdre es bens materials, tan estimats com son generalment, era un fre que aturava fort. Si's reu tenia familia era alimentada des bens confiscats. Si deixava menors d'edat, el Rey els-e donava part o l'Inquisició cercava qui'ls alimentás. Es bens dotals de sa dona des reu may els-e tocaven. Des bens confiscats s'aplicaven dos terços a sa sustentació des reus pobres, conservació d'ets edificis inquisitorials, esglesies, hospicis i missions d'Indies. Si's reu abjurava es seus errors, li tornaven es bens, com e-hu confessa Macanaz dins sa *Defensa Crítica*, T. I, c. II: cosa que 's tribunals civils no solien fer. L'Inquisició posá que sa confiscació no fos perpetua. Passats coranta anys es ben tornaven an ets hereus. Si's reu moria sense successió directe i ets hereus eren catòlies, es secret de bens romania alsat a l'acte. Ja molt prest suprimí l'Inquisició sa confiscació de bens p'es reus que només e-hu eren des crim d'heresia i no an es meteix temps de crims ordinaris. En lloc de sa confiscació, posá unes *multes de compensació*, que's *Consey de la Suprema* declará dia 15 de juny de 1729 que feya molts d'anys que no'n posaven per que es contraris del Sant Ofici no atribuissen a codicia des bens lo que seria cástic proporcionat an es delictes d'ets heretges (Garcia Rodrigo, III, 150-4. Cappa, 108-113).

Presons de l'Inquisició: Eren de quatre classes: *públiques, mitjanes, secretes i de p'edat*. Ses *públiques* eren p'es reus de delictes indirectament contra sa Fe; ses *mitjanes* eren p'es funcionaris inquisitorials que faltaven desempnyant es seu càrrec; ses *secretes* eren p'es reus de delictes directament contraris a sa Fe; i ses *de pietat* eren p'es simplement *penitenciatxos*.—Aquestes presons, ses de totes ses classes, segons confessa's meteix Llorente («Hist. Crit. de la Inquisició») no eren fondes ni homides ni malsanes, sino pesses bones, altes, dalt volta, ab llum a voler, seques i espayoses, que s'hi porien passetjar. Donaven an es presos llit, roba blanca, cadires, taula, llibres devots i menjar tres vegades cada dia; an es pobres, de franc. Es qui no tenia, segons confessa es celebre Macanaz dins sa *Defensa Crítica*, estava tan ben tractat com es més ric. Segons s'autor de «La Inquisició fotografiada», si's pres era cap senyor, el porien servir es seus criats; si era casat, sa dona hi poria entrar en voler; si negú tenia cap negoci

ab ell, poria conversarhi. Es meteix Llorente regoneix (ib.) que's una mentida que l'Inquisició posás cadenes, grillons, manetes, ceps, etc. Només en posava an es que's volien matar. Dins ses presons e-hi feya tan bon estar respecte de ses des tribunals civils, que molts de reus tancats dins aquestes, sovint deyen blasfemies i herejies per que com-e reus contra sa Fe, els-e passassen a ses presons de l'Inquisició, aont sabien que hi feya mes bon viure (P. Alvarado, ib.).

Si de tot d'una a Sevilla i més tart a Córdoba quant e-hi hagué lo d'En Luecro, hi havia presos dins presons xereques, no es gens estrany; era la primera i el Sant Ofici no havia tengut temps de fer presons aposta ni estava tampoc la cosa encarrilada. Admés, es presos eren molts i mals d'allotjar degudament.

«Preso perpetua».—Sa que'l Sant Ofici imposava, solia cumplirse dins un convent, que devegades es meteix reu elegia; i, si llavò no li feya, no li fera gayre difícil passar a un altre (P. Alvarado, ib. p. 89-91; Orti i Lara, 236-7; Cappa, p. 113-18).

«Insignies penitencials».—Es «relaxats» i «penitenciatxos» sortien a s'«Aute de Fe» ab algunes insignies ignominioses per més i més infundir horror a tothom envers des crims que'l Sant Ofici perseguia, «trassa que, com diu el P. Mariana («Historia de España, L. 24, c. 17) l'experiencia demostrá qu'era molt saludable».

a.—«Dogal p'es coll». El duyen a s'«Aute de Fe» es qui havien de abjurar cap error contra sa Fe. Desde's principi de l'Esglesia s'imposava's dogal p'es coll an es penitents com-e senya d'haver faltat contra sa Fe i sa Relligió.

b.—«Coroza». Era una especie de béquera o barret de forma cónica molt puntarruda, per l'estil d'un capell de molí de vent o ruda de confits, que's reus de baixa má duyen demunt es cap. Era signe d'infamia civil i no de penitencia canonica.

c.—«Sant-benet» o «sac-beneyt». Era un escapolari groc fins an es genoyes. El duyen es «relaxats» fins an es suplicis; es «penitenciatxos» l'havien de dur es temps que sa sentència'ls imposava.—Es presiaris d'ara també solen anar vestits de groc.—Es «penitents» des primers sigles de l'Esglesia se vestien de «sac» i «cilici», una cosa per l'estil des «sant-benet» (Garcia Rodrigo, III, p. 164-74; Cappa, 1. 103-5).

A poc poc s'imposició d'aqueixes «insignies penitencials» aná minvant. An es sigle XVIII ja no se'n imposaven casi may, en no esser per qualque falta molt estrap se bótica. Quant l'any 1814 restablí l'Inquisició, se declararen suprimides absolutament per a sempre tals insignies (Garcia Rodrigo, III p. 484 i s.).

En materia penal, lluny d'oposarse el Sant Ofici a que s'endolcissen ses penes, era's tribunal que duya sempre el de vant a tots en tot lo que fos endolcir i ablanir la cosa. An el sigle XVIII ja s'establí sa jurisprudencia que, si's reu no hu era de delictes ordinaris, *contumaç o relapse* (reincident), sa sentència canonica s'havia de cumplir reservadament per que s'hofra des reu no patís (Garcia Rodrigo II, 210). Es *sistema penal* era secundari dins l'Inquisició; per això se poria variar i fins i tot mudar de sa manera més radical. L'Inquisició no estava lligada a cap *sistema penal* determinat, i poria subsistir i funcionar de lo millor ab so sistema de penes que apliquen es tribunals d'avuy en dia. No, de l'Inquisició no fa por es *sistema d'enjuiciar* ni es de *penar*: lo que fa por de l'Inquisició es que perseguís com-e crim s'heresia, ets errors voluntaris contra sa fe, s'abandonar sa fe rebuda y professada an el Sant Batisme, que reben encara sa casi totalitat d'ets espanyols. Aquí está es rè; per això plora s'al'lot, per això, just per això, la llevaren a l'Inquisició es lliberals de l'any 1812 i de 1820, casi tots masons i farcits d'idees herétiques i cismàtiques: perque perseguia i penava com-e crim s'heresia i s'apostasia, ets errors voluntaris contra

sa Fe, s'abandó, es deixament de sa Fe, rebuda i professada an el Sant-Batisme, qu'encara, gracies a Deu, son tan re-depoquíssims ets espanyols que no'l reben.

I ¿encara no badareu boca sobre totes aqueixes questions que tant vos fregam p'es morros, grans republicanetxos de Sóller? ¿Per que hu anàreu a moure an això de l'Inquisició si no'n sabíeu més que ses quatre arrieses que n'estampáreu demunt sa vostra fuya carabassanquíssima de devers es setembre? Pero ¿com sou tan torpessanos, tan caps-de-grí, tan bobians, que vos n'anau a moure questions públicament, si llavò no teniu alé ni franc per contestar an es qui vos tornen ses pilotes an es joc?

Ara veurem, d'altre vent, si es republicanetxos i socialistetxos de Lluçmajor, que tenen fama d'agoserats, de malepts i de barapadissos i no sabem de quantes coses més,—e-hu veurem, idò, si tendrán pit, sobre es caporal de tots ells, aquell Juan Monserrat, per sortir a posar un tapa-boques an aqueixa AURORETXA, que mou tant d'alguer sobre l'Inquisició, defensant com-e bo i com-e just lo que tant critiquen, censuren i condemnem de l'Inquisició es seus contraris, ets inimics de sa Relligió i de l'Esglesia. ¡Vaja, idò, senyor Monserrat! ¡sortiu a's mitx, i mos veurem ses cares sobre l'Inquisició i sobre qualsevol punt de sa Fe Cristiana, que vos, segons me diuen, tant odiau i atacau dins ses vostres reunions polítiques, de vant es vostros partidaris, que, naturalment, no us han de fer contrari. Fa bon conversar, germanet, quant un sap que negú li ha de recapitolar ni fer contrari. Si, Sr. Monserrat, vos esperam... d'asseguts, com se suposa, per no cansarvos massa, espera qui espera.

Gent que va a Matines

Son de fora-vila, de So'n Claverol y de So'n Fuyola.

Han jugat fins qu'han tengut alé a l'escambri i a set-i-mitx devora's tió de Nadal, qui umpl es fogó i fa una fogueteria may vista; llavò han contades un enfilay de rondayes ben vitenques; i ara, reynots encesos, li estrenyen cap a la vila més xaravel·los qu'unès castanyetes, per anar a Matines.

Ses paraules los surten a bolics, de conversera que tenen.

Escoltau los com s'escobletjen:

—Com nasqué'l Bon-Jesuset ¿devia fer una nit com aquesta, tan clara, amb aquesta lluneta? diu un.

—I ¿que no sabeu sa cansó? diu sa Madona de So'n Claverol:

Arribaren a Betlem
i es sol anava a ponent,
amb aygo, neu fret i vent,
temps rigulós de l'ivern.

—¡Mirau que la Puríssimeta i St. Jusep e-hi devien estar ben enredadets i amb aygo fins a sa pell! diu s'al'lotella de So'n Fuyola.

—Poreu fer contes, diu sa Madona de So'n Claverol: I lo pitjor que a Betlem negú los volgué donar cobri, i jaxò que hi tenien gent seua! I toquen a ses bauls, i sentien aquest reclam:

—Senyora, a la porta toquen,
—Vés, idò, a veure qui és;
per les juntes de les portes
mire-hu i no digues res.

Sa criada anava a mirarho, i tornava a sa senyora, i li deya:

—Senyora, es un homo vey
que ne porta una donzella;
n'es hermosa com l'estrella,
bona per muller de rey.

I ¿que vos pensau quina la se treya sa senyora? Idò sortia amb aquesta cabollada sa gran toxarruda:

Dona jova amb homo vey
no pot esser cosa bana...
Digués que vaja en bon hora,
que no hi ha hostal per ell.

—Mirau aquesta faluca! diu sa criada de So'n Fuyola. ¡Que vol dir tractar la Puríssimeta d'aquesta manera! Si jo hi som, mos barayávem, i pronte l'haurien vista fora cambuix! Le hi

hauria fet benes. ¿Que no devia tenir cor aquesta polissona?

—Gent malambrosa que sempre hi ha! diu sa Madona. ¡I mirau que hi devia estar de desconsalada la Mare-de-Deueta, veent quenegú'ls-e volia acobitiar! I St. Jusep que va dir:

—Maria, ¿qué estás cansada?
Jo estic molt desconsolat.
En tota aquesta ciutat
no mos volen dar posada

I la Puríssimeta ¿que vos feys contes que digué? Sa cansó hu diu ben llampant:

—O Jusep, lo meu espòs,
no us dolgueu del dolor meu!
Mos n'anirem a la cova
a parir lo Fill de Deu.
Quant a la cova arribarem
los dos enredats de fret,
ferem un poc de foquet
i una mica's recrearem

—Si jo hi fos estada, diu Na Francin-Ayna de So'n Claverol, amb un brassat d'eritjes les hauria fet un refayfay, que no serien estat tot berbes...

—¡Si, amb aquella aygo! diu Na Bet Maria de So'n Fuyola

—¿O't creus tu, respòn aquella, que jo per la Puríssimeta no consentís banyarme fins a sa pell? Pero, no dexeu es cap de fil, ma mare...

Y sa Madona reprèn ses cansons, dient:

San Jusep té un ramet,
no sé de quina rameta
per agrenar la coveta
per nexer'l Bon Jesuset.
Juan tengué la cova neta
Maria digué:—Jusep,
descansau un'estoneta,
que vetx que teniu xubec

I va creure St. Jusep, encara que la tengués ben endins a sa son. I, ¿que me'n direu? Ell com se'n va témer, el Bon Jesuset va esser nat: la Mare-de-Deueta el se trobá dins ses mans... No devia sebre que li passava ¿no es ver? Ni devia gosar tocarlo, considerant qu'allò era'l metex Fill de Deu, Deu metex, criador del cel i de la terra... ¡O Verge Puríssima! ¿i es vostro coret no esclafi de pena de veure aquell fillet vostro, aquell Deu del cel, tot nuu i tremolant de fret dins aquella cova?...

Y sa Madona romp en plors, i els altres que's torcaven els uys perqu' aquelles paraules havien eternit es cor d'aquell estol de gent, que, si fos nada vint sigles enrera, de lo millor hauria pogut anar a adorar el Minyonet Jesús ab sos pastorets i pastoretetes que hi anaren a Betlem.

—Vaja Madona, diu Na Maria Angela de So'n Fuyola, digaunos més coses d'aquestes, que ¡sabeu que m'agraden! ¡més qu'un arròs ab torts! ¡més que sobrassada ab mel!

—¡Hala, golafrotal diu sa seua germana.

—Callau, diu sa Madona, qu'encara n-hi ha un bon ratx de cansons, i d' aquelles de pinyol vermey! Idò heu de pensar i creure, fietes meues estimades des meu cor, qu'encara no va esser nat el Bon Jesuset, com tacl devalla un esbartinyol d'angelets i xerefinovs, d'aquells més galanxons i etxerevits; i ab sa clarendera que dexaven anar, aquella cova romangué tan clara, com si fos de bell de dia, i allà tots canta qui canta unes cansonetes com-e ratjolis de mel de matx.

—Ma, mare, diu Na Francin-Ayna de So'n Claverol, i un altra esbart d' angels ¿que no aná a ferho a sebre a n-és pastorets i pastoretetes de per allà?

—Prou que sí, diu sa Madona. Y tota aquella bona gent ja son partits cap a sa coveta de Betlem a adorar el Minyonet Jesús.

—Y axo ¿que no's diu es Betlemet? demana Na Bet Maria de So'n Fuyola.

—Si, diu Na Francin-Ayna. Y jo'l sé de cor. ¿Voleu que'l diga, ma mare?

—¡Digau que sí, Madona! esclama tothom.

—¡Vaja! ¿que us han de fer? diu sa Madona. No res, digue'l Francin-Aynons, pero clar i apoc-poc.

—Vés, ido, diu s'al'lotona, es axí:

—Contenta estic, no puc pus,
(Jesús)
perqu'allí a Nazaret
(Jusep)
canten ab gran alegría
Maria

Esta nit a l'Establa
un minyonet parirà;
i un Betlemet serà
Jesús Jusep i Maria.

Allà assistiran arcàngels
i àngels
(Axò hu conten homos veys)
los Reys,
(també hu escriuen doctors)
pastors.

¡O Jesús que sou d'hermós
entre Jusep i Maríal
¡i que'n tenen d'alegría
los àngels, Reys i pastós!

Los àngels toquen clarins,
violins,
(ido ¿tu que no hu sabíes?)
xeremies.
(no t'ho han dit los pastors?)
tambors.

¡Anem, cantarem cançons
a l'honra del néxement!
tocarem gustosament
violins, xeremies, tambors,

Dugemli canzstres d'ous
i anous
i algunes coques blanques,
vellanes,
(Axò es cosa de minyons)
torrons.

Anem, cantarem cançons
a Jesús recien-nat.
¡Y tu ¿que n'hi has portat?
—Anous, vellanes, torrons.

Jesús no menja ni ralla,
plora per culpa del fret,
minyonet
reclinat
entre la palla.

Mon cor d'alegría balla
com veu lo Minyonet viu.
Y sa Mare que n'hi diu:
—Calla,
minyonet!
Calla!

A Betlem (¡coses estranyes!)
n'ha succeït un gros cas,
entre payús y fenás,
entre brutor y aranyes
—¿Quin es el cas?
—¡Jas!

Un minyonet
que n'hi es nat.
—Ayl no m'ho digues,
que me té encantada!
¡Bon Jesuset!
¡que son d'hemoset!
¡veni! ¡veni!
dins es meu corot!

¿Que me'n direu? Ell es pastoret i
pastoretetes enrengaren unes xeremies,
fabiol i tamborino, com ses des dia de
St. Jaume, i ja son partits a dir:

—Anemhi tet dret,
saltant d'alegría,
a adorar Maria
i el nin petitel!
¡Hala, Bielet,
no perdes el tino,
pren el tamborino
i el fabiolet.

I ¡tum-tum ni-nuni-nuni! ja li han
copat cap a sa coveta de Betlem, can-
tant i botant! Pero lo bo va esser que,
com foren devant sa coveta, St. Jusep
no se'n devia acabar de fiar, i en via
neguna no les volia deixar entrar ni
mostrarlos el Bon Jesuset, fins que la
Mare-de-Deueta arribá a dir:

—Los pastors qu'están defora,
Jusep, dexaulos entrar
perque venen a adorar
Jesús qu'es nat a tal hora

I St. Jusep llavo va dir:

—Los pastors, entrau, entrau;
i veureu a Mare i Donzella
que n'ha parit un infant
qu'es cosa de maravella.

A les-hores entraren tots aquell pas-
toretetes i pastoretetes, i tots caygueren de
genoyos devant el Bon Jesús, i ¡hala tots
a adorarlo! un derrera s'altre, comen-
sant p'es més veys. I tots li ¡duyen
qualque cosa.

—Qualque cosa es sobressada, diu
Na Mari Angela de So'n Fuyola
—I ¿que n'hi degueren dur de sobras-
sada, Madona? diu sa criada de So'n
Claverol.

—Escolta ses cançons, i hu sabrás,
diu sa Madona. ¡Hala Francin-Aynons!
¡espedex!

I s'al·lotona reprén es cap de fil ¡de
ses cançons dient:

—I es pastoretetes i pastoretetes, que
deyen, un derrera s'altre:

—Jo n'hi port,
rigues o no rigues,
un paner de figues
ben esistadet
—¿I tu?

—¡O Reyna del cell
un'olla de mel
des meu beyeret.
—¿I tu?
—Reyna Sobirana,
un vellet de llana
per un caputxet
—¿I tu? ¡No vajes de xauses!
—Un paner de panses,
ben enffloquetet.
—¿I tu?
—Un paner de peres,
totes ben senceres
des meu jardinet.
—¿I tu?
—Aquexes castanyes,
anous i vellanes,
dins un paneret.
—Jo n'hi port
el Rey d'Orient,
li port... tot quant teac.
—Jo n'hi port,
entre tants de dons,
un casillayet
de botifarros.

—No me'n recorden pus, diu Na
Francin-Ayna, ¡Ay qu'estic de can-
sada!

—Si te tropelles massal diu sa Ma-
dona...

—¿I qui degué fer aquexes cançons
tan polides? diu N'Andreu de So'n Cla-
verol.

—Sa nostra padrina, diu sa Madona,
ja les mos mostrava, i deya que sa
seua padrina les li mostrava a ella.

—I sa nostra també, diu Na Bet Ma-
ria de So'n Fuyola.

—Quant jo duya vestidet, ja les sa-
bia, diu'es porquer de So'n Claverol,
que ja n'ha doblegats xixanta.

—¿I si Na Francin-Ayna mos canta-
va *Sa Sibil·la*? diu N'Andreu, es seu
germá.

—¡Sí! ¡que la cant! ¡que la cant! es-
clamen tots. ¡O! que t'estimarem de
molt si la mos cantes, Francin-Ay-
nons!

—No res, diu aquesta, ja la vos can-
taré per no sentirvos pus! Es axí que
diu:

—El jorn del Judici
parrá qui haurá fet servici.

Jesucrist, Rey universal,
homo i ver Deu eternal,
del cel vindrá per a jutjá
i a cadau lo just dará

Gran foc del cel devallarà;
mar, fonts i rius tot cremará,
darán los pechos horribles crits
perdent los seus naturals delits.

Ans del Judici l'Anticrist vindrá,
i a tot lo mon turment dará,
i se farà com Deu servir.
i qui no'l crega farà morir.

Lo seu reynat serà molt breu;
en aquell temps sots poder seu
morirán mártirs tots a un lloc
aquella dos sants Elies i Enoc.

Lo sol perdrá la claredat,
mostrantse fosc i entelat;
la lluna no donará claror,
i tot lo mon serà tristat.

Als mals dirá molt agrament:
—Anau, maleys, an el turment
naivosne al foc etern
ab vostro príncep de lo infern.

Als bons dirá:—Fills meus veniu,
benaventurats, poseu
el reyne qu'está aparellat
desde que'l mon va esser creat.

¡O humil Vergel vos que heu parit
Jesús infant en esta nit,
a vostre Fill vullau pregar
de los inferns ens vulla guardar.

Lo jorn del Judici
parrá qui haurá fet servici.

I Na Francin-Ayna acaba amb aque-
lla veueta dolsa i suau com sa d'un
angelet o d'un xerefinoy del cel.

No vos dic res si n'hi donen tots d'a-
labanses, i no s'escapa d'un quern de
besades de Na Bet Maria i de Na Ma-
ri'Angela de So'n Fuyola i de sa criada
de ca-seua, So'n Claverol.

Amb axò ja son a la vila; i cadascú
se'n va a sa seua *Posada* a enllestir
feynes, per entregarse llavó a l'esgle-
sia quant N'Aloy tocará el segón, i es
llantoner estará mitx encès, i ses neu-
les de *Sa Sibil·la* se remenarán ab sos
alens de la gent que pren lloc, i una
catelya d'al·lots i al·lotes, aficats a
n'es Betlem, se cuydarán a treure'ts
uys per veure's pastors, es remats d'eu-
veyes i cabres, es molins, St. Jusep i
la Puríssimeta sense el Bon-Jesuset,
qu'encara ha de néixer, i per axo no'l
posarán fins que cayguen les dotze
de la nit.

¡Que molts d'ays la poguem veure

aquesta santa Nit de Nadal, ab més
alegría i manco pecat. Amen!

JORDI DES RECÓ

Socialisme i proletariat

II

Deya, dissapte passat, que es socialis-
me fonamenta sa seua propaganda de-
munt sa miseria des proletariat.

N'hi ha molts que, ignorant es verta-
ders fins des socialisme, no li atribueixen
altre propòsit que voler treure ets obrers
de sa seua miseria per medi d'associacions
obreres o professionals y de sa lluita d'a-
questes contra es poder opressor des ca-
pitalisme modern.

Si es socialisme no fos més qu'això, y
suposant que aquesta lluita no se valgués
d'armes prohibides p'es dret y sa moral,
¿qui tendria inconvenient de ser socialis-
ta? Es cap i la fi no passaria de ser sa
aplicació social des precepte evangèlic:
«Estimar el proïsme com a tu meteix.»

Pero aquesta suposició es totalment
equivocada. Es socialisme es un sistema
econòmic, que, atribuint tot es malestar
econòmic existent a sa propietat i a sa
producció privades o particulars i a sa
desigualtat social, tracta de suprimirles
i organitzar demunt sa base de sa posses-
sió colectiva comú, dins un Estat demò-
crata, sa producció i sa distribució de
tots es bens, que fins ara son estats ob-
jecte des comerç i de s'industria priva-
da.

Segons aquesta definició rigurosament
exacta, es socialisme modern o «científic»
—com diuen ells—es una tendència cap
a una organització colectiva de sa societat,
i per lo tant tota sa seua propagan-
da s'ha de dirigir necessariament, no a ali-
viar sa necessitat d'ets obrers, sino a fer
esclatar, com més prest millor, sa revol-
ució social, únic pont que condueix a s'
«Estat futur». Idò bé; així com es carde-
nal Manning va dir que no hi havia que
predicar orde a ventres buyts, així també
ets agitadors socialistes saben perfectament
que no hi ha que predicar revolució
social a ventres ben alimentats; aquests
son instintivament conservadors.

¿No veym, cada dia socialistes revolu-
cionaris, com En Briand i En Millerand,
que «evolucionen» cap an es burguesis-
me o governamentalisme, sols per haver
assolida una poltrona de ministre de sa
molt radical república de França? Lo me-
teix «evolucionari» demá En Pau Igle-
sias, si se proclamava sa república espan-
yola i ell hi assolia una «balanci» minis-
terial.—No hi ha remey, això es fatal,
«científic» com diria un socialista mar-
xista: tot homo que surt escápol de sa
miseria, es un homo que's socialisme
pert.

¿Escampar es benestar entre sa classe
obrera?—Tot socialista que això vulgui,
dins es règim actual, es un trapdor a sa
seua causa o un suicida. Miseria, molta
miseria, explotació des trebay per part
des capital; vetaquí, es caní que pot dur
es règim socialista. Qui diu lo contrari,
no pot invocar ja pus es nom d'en Carles
Marx. Segons sa teoria d'aqueix, sa acu-
mulació de sa riquesa en poques mans i
s'empobriment de ses masses es lo únic
que mos pot dur an es socialisme; això
es es dogma, això es sa base científica
des socialisme: que tota sa riquesa s'aca-
ramulli en poques mans i que tothom,
fora es quatre ricassos, quedí dins sa
miseria i se muyra de fam. Axo volia En
Carles Marx que vengués, per que triun-
fás es socialisme. ¡Bona manera de vo-
ler es bé des pobres!

Sempre que vejeu un d'aqueys agita-
dors socialistes, poreu dir en veritat:
«Vat'aquí un partidari de que es capital
aixugui sa suor des trebayador sense dei-
xerne una gota; vat'aquí un inimic de to-
ta reforma social que pugua millorar sa
sort actual d'ets obrers.»

PETITOV.

Notes bibliogràfiques

Cultu de la Carn | *Carla Pastoral* |
del | *Ilm. Sr. Dr. D. Joseph Torras*
i *Bages* | *Bisbe de Vich* | —Vich-
| *Imprenta de Lluçia Anglada* |
1911—Opuscle de 38 planes de 210
× 153 mm.

Lo Rdm. Sr. Bisbe de Vich, que tant
i tant mos honra ab sa seua amistat
i que sabem que lletgeix LA AURORA
ab molt de pler de la seua ànima, ens
ha dispensada l'honor d'enviarnos un
exemplar d'aqueixa nova Pastoral
seua, tan notable com totes ses altres
d'ell. Es admirable sa manera com el
el Bisbe de Vich tracta aqueix tema
tan espinós, vidriene, compromés i
d'una actualitat tan aborronadora.
Sa carnalitat es sa gran malaltia hu-
mana de tots es sigles i de tots ets en-
drets del mon; es un problema que
sols es cristianisme ha sabut i pogut
resoldre, purificant ab sa penitencia
i es Mérits infinits del Bon Jesús sa
carn humana, transfigurantla i glori-
ficantla, fentla eternament gloriosa
an el cel. Això es el «culte» que's
cristianisme rendeix a la «Carn»: li
posa un fre ben fort que no'l se pugua
treure, l'associa bé a sa lley de Deu, i
així, ben associada i ben enfrenada i
bensubjectel arriba a l'altra vida san-
tificada, glorificantlehi eternament,
no a la terra, sino an en cel. A la ter-
ra mortificació, an el cel gloria eter-
na. ¡Que hu pinta de bé tot això el
Bisbe de Vich dins aqueixa notabili-
ssima «Pastoral»! ¡Ja hi aniria bé
ferm que tant homos com dones la
sebesen de cor i la prenguessen com e
norma de vida, i tractassen es seu
cos tal com diu el Bisbe de Vich,
fentse eco de s'ensenyansa de l'Es-
glesia, des Sants Pares, Teòlecs i Mo-
ralistes!

Seceió local

La setmana passada partí cap a Por-
tugal, contractat per cantar a Lisboa
una temporada de tres mesos, el no-
table «baix» manacorí, nostre amic
D. Miquel Riera.

Dissapte, morí a s'edat de 62 anys
la Mare Presidenta de ses Monjes Ter-
ciaries de St. Fransesch, Sor Maria
dels Àngels, després de curta malaltia
y rebuts els sants Sagraments.

Bon repos i bon remey pe'sa seua
ànima, i al cel la vegem. Amèn!

Dimegres se morí de mort atropel-
lada i rebuts els Sagraments Na Mar-
galida Oliver, de 22 anys, fadrina.

Bon repos i bon remey pe' sa seua
ànima i al cel la vegem. Amèn.

A l'esglesia de St. Vicens Ferrer fan
com cada any, ab tota solemnidad sa
novena des Naixement del Bon Jesús.
Cada dia e-hi va molta de gent a sen-
tir es sermons del P. Robert Redal.

Sa novena acabarà ab «Coranta Ho-
res», com de costum, predicant el me-
teix Pare.

Abans de sa missa «des gall», y tot
d'una de acabades ses matines, canta-
rà «sa Sibil·la» es finíssim triple Eusebi
Ferrer.

Dissapte quedá constituida i inau-
gurada sa societat «Nova Juventut
Conservadora», de que parlàrem no fa
molt. La Junta directiva la componen:
President: D. Jusep Oliver Billoch, ad-
vocat.—Vicepresident: D. Rafel Gal-
més Vallespir. Vocals: 1er D. Benet
Rosselló Amer, 2^{on} D. Juan Martí, 3er
D. Pere Ferrer y 4^{art} D. Bartomeu
Truyols.—Secretari: D. Faust Puerto
Noguera.—Vicesecretari: D. Gabriel
Munar Durán. Presidents honoraris:
lo Exm. D. Antoni Maura i D. Miquel
Rosselló i Alemany. Ja hi ha 108 so-
cis.

¡Que sia tot per bé de ses bones
idees i de Manacor. Amèn!